

Onder water in Leiden: Leids Grachten- onderzoek – voor elk wat wil(d)s

Bewoners in het noordoostelijk deel van de Leidse binnenstad, Havenwijk-Zuid, zien sinds 2009 vanaf de bruggen geregeld 'grote vissen' zwemmen. Ze zijn dan ook reuze benieuwd naar wat er nog meer leeft in de steeds helder wordende grachten. Tot op heden werd nog geen vissenonderzoek in de wateren van deze wijk uitgevoerd. Daarom is dit jaar een visseninventarisatie en monitoringsonderzoek gestart in een aantal van deze grachten, waarbij gegevens worden verzameld door te snorkelen. De nieuwe gegevens worden toegevoegd aan de database van de Visatlas Zuid-Holland. Doordat er nog weinig bekend is over het voorkomen van vissen in grachten, wordt er met de extra Leidse data weer een flinke sprong vooruit gemaakt.

Havenwijkbewoners bestuderen ... bewoners!

Aaf Verkade inventariseert sinds mei 2011 enkele keren per week snorkelend het onderwaterleven in de grachten. Door de verbluffende resultaten (er zitten bijzonder veel verschillende soorten en grote exemplaren bij) zou ze graag een langdurig monitoringsonderzoek opzetten. Ze krijgt daarbij hulp van wijkgenoot Frans Hagedoorn, RAVON, Sportvisserij Nederland en diverse lokale instanties. Het onderzoek wordt professioneel

opgezet, waardoor het mogelijk wordt om een goed beeld te krijgen van de soortendiversiteit, de verspreiding, het territoriumgebruik en de levensvatbaarheid van populaties van vissen in deze wijk.

Ruisvoorn, blankvoorn, zeelt, karper, brasem en snoek worden tijdens de snorkeltochten vaak gezien. Na invoer van de data op Telmee.nl werd al inzichtelijk dat naar gelang de temperatuur van het grachtenwater stijgt, er minder "grote" vissen worden waargenomen. Dit kan mogelijk ook verklaard worden door toename in (weelderige) groei van de gele plomp als gevolg van een temperatuurstijging. Zeelten verschuilen zich dan veel gemakkelijker en zijn dus moeilijker waar te nemen door een snorkelaar!

De waarnemingen van exoten, met name geleedpotigen, is een extra stimulans om dit werk te doen. Zo zijn de Chinese wolhandkrab, de Zuiderzeekrab en de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft al gesignaleerd.

Schepnet vs. Snorkelen

Bureau Stadsnatuur Rotterdam (bSR) onderzoekt in opdracht van de gemeente Leiden sinds 2006 tweejaarlijks de stadsnatuur. Sinds 2008 worden in zestien watergangen de vissen geïnventariseerd, waarbij gebruik wordt gemaakt van schepnetten. De grachten van de Havenwijk-Zuid worden echter niet bemonsterd. En inventarisatie m.b.v. schepnetten levert ook heel andere resultaten op dan de snorkelmethode, omdat bij die laatste techniek de dieren redelijk ongestoord in hun eigen biotoop worden geobserveerd. Een leuk voorbeeld van dit verschil is dat bSR's 'gemiddeld gevangen' zeelt 5 cm is en dat de door Aaf geobserveerde zeelten gemiddeld zo'n 40 cm lang zijn! De gevolgde snorkelmethode is (in elk geval voor Leiden) uniek. Aaf stuitte daarmee wel op een probleem: volgens de Algemeen

Snoek 'Muurbloempje'
(© Snorkelparadijs.nl)

In actie tijdens Leids grachtenonderzoek
(©Picture Partners Holland)

Op zoek naar vissen (© Cazandra-Photographs)

Plaatselijke Verordening (APV) is zwemmen in openbaar water verboden. Daarom heeft ze bij de gemeente een aanvraag ingediend voor een officiële ontheffing.

Smoelenboek, natuurbeleid en waterbeheer

Sponsoring door Kodak heeft geleid tot een hoge kwaliteit van filmpjes en foto's. Met de duidelijkste opnamen is een 'Smoelenboek' samengesteld, dat bestaat uit afbeeldingen van individuele vissen met herkenbare littekens. Diverse geïdentificeerde dieren worden tijdens de snorkeltochten

regelmatig (en vaak op dezelfde locaties) teruggezien.

Al deze waarnemingen leveren nuttige informatie op voor het (gemeentelijk) natuurbeleid en het waterbeheer. Aaf en Frans, hopen dan ook dat ze dit project de komende jaren officieel mogen voortzetten, zodat er een goed beeld ontstaat van de verrassende onderwaterwereld in de Havenwijk.

Voor meer informatie over dit project kunt u terecht op www.OnderwaterinLeiden.nl

Check de oude notitieboekjes nog eens en vraag eens rond

Hazelworm (Foto: Maaïke Pouwels)

Voor het verspreidingsonderzoek reptielen en amfibieën staat er nog steeds een groot aantal 10x10 km-hokken open ter actualisatie. Alle waarnemingen gedaan binnen de periode 2007 t/m 2012 tellen! Neem daarom eens een kijkje op de website en graaf in je geheugen. Of vraag eens rond in je omgeving bij andere betrouwbare waarnemers of zij misschien de doelsoort de afgelopen jaren hebben waargenomen. Makkelijk herkenbare soorten als hazelworm, ringslang en rugstreeppad zitten bij veel mensen vaak nog in het geheugen. Ook deze mondelinge waarnemingen tellen en kunnen worden doorgegeven via Telmee.nl of Waarneming.nl. Een kans om tijdens de wintermaanden toch nog nieuwe 10x10-hokken af te ronden! Neem een kijkje op www.ravon.nl/verspreidingsonderzoek en klik op de kaart om te kijken welke hokken er nog bij jou in omgeving liggen.

Roerende elritsen

Begin juni ben ik met een klein groepje gaan vliegvisser in Limburg. Uiteraard kon ik het niet laten om het schepnet mee te nemen. Zeer opvallend was het veelvuldig voorkomen van jonge elritsen in de stilstaande warme zijwatertjes van de Grensmaas. In aansluiting daarop vonden we bij een ondiepe grindbank in de Roer circa 150 paaiende elritsen. Plaatselijk was de stroomsnelheid 1,5 m/sec. Deze hoge stroomsnelheid is van belang voor het 'schoon' houden van het grindbed. Dichtgeslibde grindbanken zijn namelijk ongeschikt als paaiplaats voor de elrits.

Arthur de Bruin

Elritsen op 'schoon' paaisubstraat (Foto: Arthur de Bruin)